

MARTÍ DOMÍNGUEZ

Tocats de l'ala

“El meu pas per l'estudi de la vida dels ocells és el secret, de vegades confessat, de vegades hermètic, que anima una gran part de la meua vida literària, i sense la presència ornitològica, ni la meua vida, ni els meus versos, no serien el que són”. La frase és de Josep Maria de Sagarra, en una de les poques “confessions” que trobem a les seues *Memòries*. I és ben curiós que els crítics hagen obviat una vegada i una altra aquesta confiança de Sagarra: en la seua obra –com també s'esdevé amb la de Nabokov amb el món dels insectes– els ocells i la natura hi són constantment presents. I aquest amor es reflecteix especialment en la seua poesia, on els ocells fan de catalitzadors per a proclamar la bellesa de la natura: “Veig una alosa que s'enfila i cau/ i jo li dic: escolta, ocell de pau” (*Chora*); o per explicar les evolucions del cor: “Ve com ocella tímida i poruga,/ com una cogullada de cap ros/ que truca a vostra porta fredeluga/ i a vostra falda va cercant redós” (*Eros*); o fins i tot per realitzar la comparació agreujant: “Fins me prenen per boig; ‘tocat de l'ala’ em diu aquell malànima ronyós,/ més enso-pit que el vol de la cucala/ i l'enganya-pastors” (*El mal caçador*).

En certa manera, Josep Maria de Sagarra estava “tocat de l'ala” pels ocells. Com també l'amic Celdoni Fonoll, que acaba de publicar *Veus d'ocells*, un sorprenent llibre editat per Lynx Edicions, que dirigeix un altre gran “tocat de l'ala pels ocells”, el metge i naturalista Josep del Hoyo. Celdoni Fonoll ha interpretat el cant de cinquanta espècies d'ocells de les terres catalanes, i ho ha expressat en forma d'uns poemes rítmics i enjogassats, divertits i sorprenents, acurats i corprene-dors. Són uns poemes on les veus dels ocells prenen forma, es modulen i es fan intel·ligibles, com ara el cant del gaig: “Que coi faig/ entre faigs/ en ple maig?! Quin empatx./ i mal matx./ si el trepig./ del vell saig/ que és gavatx/ amb cartutx./ llança un raig/ de plom boig!/ Nois, me'n vaig!/ No és cap goig/

ésser un gaig!”, o el dolç refilar del lluer: “‘Tuit, tuit’, al gener/ es plany el lluer./ mansoi, cançoner./ tendre i tafaner”, o el metàl·lic repicar del pit-roig: “Càndid, el pit-roig/ –arrupit, rupit./ pobre i emmagrit– repica monedes:/ ‘tic-tic, tsip, tsissip”.

Jules Michelet, que fou un *brave toqué* dels ocells, també va interpretar, en el seu llibre dedicat a *l'oiseau*, el cant del pit-roig. El gran historiador francès, que fou un delicat naturalista, es feia creus perquè cap poeta de França haguera cantat encara al *rouge-gorge*, i per això li va dedicar uns versos ben emotius:

“Sóc el company/ del pobre llenyataire./ Ho sóc a la tardor./ Amb el vent dels primers freds./ I sóc jo qui li dóna/ l'últim cant del bosc”. Michelet, com Sagarra, com ara Celdoni Fonoll, varen estimar els ocells fins l'extrem de voler capir –en singulars torsimanys ocellaires– les seues veus. Ara mateix escolte el disc compacte amb el cant de les cinquanta espècies glossades al bell llibre de Celdoni: el gaig diu, clar i net, “Que coi faig entre faigs?” i el pit-roig repica monedes, “tic-tic, tisp”, arrupit i emmagrit, “tsissip”, entre els vents dels primers freds.

